

Τίτλος Έργου: *GreenVETers: Ενσωματώνοντας τη «δημόσια διαβούλευση» και τη «διαβουλευτική δημοκρατία» στα επίσημα προγράμματα σπουδών ΕΕΚ για την αιεφόρο ανάπτυξη.*

Αριθμός Έργου: 2021-2-NL01-KA220-VET-000048185

Βασικά μηνύματα από το Αποτέλεσμα «Παιδαγωγικός Οδηγός: Συμμετοχή των Πολιτών στα Κοινά και Διαβουλευτική Δημοκρατία για τη Δράση για το Κλίμα στις σχολές Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΕΕΚ)»

Το παρόν έγγραφο αποτελεί σύνθεση μιας έκδοσης ανοικτής πρόσβασης, η οποία μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως παιδαγωγικός οδηγός, με τίτλο «Συμμετοχή των Πολιτών στα Κοινά και Διαβουλευτική Δημοκρατία για τη Δράση για το Κλίμα στις σχολές Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΕΕΚ)».

Σκοπός του παιδαγωγικού οδηγού είναι:

- να βοηθήσει τους εκπαιδευτές ΕΕΚ να κατανοήσουν τον τρόπο με τον οποίο η δράση για το κλίμα μπορεί να κινητοποιηθεί μέσω της δημόσιας διαβούλευσης και των αρχών της διαβουλευτικής δημοκρατίας, και
- να παρουσιάσει συγκεκριμένα παραδείγματα στους εκπαιδευτές ΕΕΚ σχετικά με τον τρόπο υιοθέτησης της επιστήμης των πολιτών ως γέφυρα μεταξύ της εμπλοκής των πολιτών στα κοινά και της διαβούλευσης για τη δράση για το κλίμα.

Η πλήρης έκδοση του οδηγού είναι διαθέσιμη στην επίσημη ιστοσελίδα του έργου [GreenVETers](https://www.greenveters.eu).

Παρακαλείστε να κάνετε αναφορά ως:

Οικονομου, S. & Ζουρου, Κ. (2022), Παιδαγωγικός οδηγός «Συμμετοχή των Πολιτών στα Κοινά και Διαβουλευτική Δημοκρατία για τη Δράση για το Κλίμα στις σχολές Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΕΕΚ)». Κοινοπραξία GreenVETers. Διαθέσιμος με ελεύθερη πρόσβαση στην διεύθυνση: <https://zenodo.org/record/7198511#.Y052r3ZBy3C>

Εισαγωγή

Το παρόν έγγραφο αποτελεί σύνθεση του παιδαγωγικού οδηγού με τίτλο «Συμμετοχή των πολιτών στα Κοινά και Διαβουλευτική Δημοκρατία για τη Δράση για το Κλίμα στις σχολές Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΕΕΚ)» για το έργο GreenVETers («Η ενσωμάτωση της ‘δημόσιας διαβούλευσης’ και της ‘διαβουλευτικής δημοκρατίας’ στα επίσημα προγράμματα σπουδών ΕΕΚ για την αειφόρο ανάπτυξη»). Η πλήρης έκδοση του οδηγού διατίθεται στην αγγλική γλώσσα στην επίσημη ιστοσελίδα του έργου [GreenVETers](#).

Ο παιδαγωγικός οδηγός αποτελείται από τις ακόλουθες 6 ενότητες:

1. Παιδαγωγικές προσεγγίσεις για τη χρήση της Δημόσιας Διαβούλευσης (ΔΔ) στο πλαίσιο της Πράσινης Συμφωνίας για μαθήματα ΕΕΚ.
2. Διαβουλευτική δημοκρατία: Εμπόδια και ευκαιρίες της ΔΔ για την υιοθέτησή της στον τομέα της ΕΕΚ.
3. Ριζοσπαστική δράση για το κλίμα: κατανόηση των κινήτρων, καταπολέμηση της ακρότητας.
4. Δημοκρατία στην πράξη: πώς μπορούν να υιοθετηθούν οι δημοκρατικές αρχές της επιχειρηματολογίας σε «φλέγοντα» θέματα συζήτησης ώστε να έχουν αντίκτυπο στον τομέα της ΕΕΚ.
5. Πληροφορίες για τον τομέα της Γεωργίας στην ΕΕΚ.
6. Η Επιστήμη των Πολιτών στις σχολές ΕΕΚ ως γέφυρα μεταξύ της εμπλοκής των πολιτών στα κοινά, της διαβουλευτικής δημοκρατίας και της ενεργού μάθησης στα εκπαιδευτικά πλαίσια.

Ακολουθεί μία σύντομη επισκόπηση καθεμιάς από τις έξι ενότητες.

Ευρύτερο πλαίσιο και στόχος του αποτελέσματος του έργου

Δεδομένου ότι ο κόσμος βιώνει τις συνέπειες της ανθρωπογενούς κλιματικής αλλαγής, η ανάγκη συμμετοχής όλων των κοινωνικών φορέων και των πολιτών σε συλλογικές προσπάθειες για τον μετριασμό των επιπτώσεών της, αποτελεί την βασική προτεραιότητα που καθορίζεται στις ατζέντες δημόσιας συζήτησης σχετικά με

το θέμα αυτό. Η εμφάνιση κινημάτων για την προάσπιση του κλίματος και του περιβάλλοντος, τα οποία πραγματοποιούν διάφορες δράσεις ευαισθητοποίησης και απαιτούν πιο τολμηρές πολιτικές όσον αφορά το κλίμα από τις κυβερνήσεις, αποτελεί απόδειξη της αυξανόμενης προθυμίας των πολιτών να συμμετέχουν σε δημόσιους διαλόγους και να εμπλέκονται στη διαμόρφωση δημόσιων πολιτικών. Ωστόσο, παρατηρείται ότι δεν έχουν όλοι οι πολίτες την ευκαιρία να εμπλακούν και να επηρεάσουν τις ενέργειες αυτές, ενώ τα εν λόγω κινήματα συχνά υιοθετούν μια πιο ριζοσπαστική στάση απέναντι στις δημοκρατικές πρακτικές και αξίες.

Ως εκ τούτου, το έργο GreenVETers στρέφεται στον τομέα της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΕΕΚ), τόσο προς τους εκπαιδευτικούς, όσο και προς τους εκπαιδευόμενους του, με στόχο την ενίσχυση της συμμετοχής τους στη δράση για το κλίμα μέσω της δημόσιας διαβούλευσης, της επιστήμης των πολιτών και των αρχών της διαβουλευτικής δημοκρατίας. Με αυτόν τον τρόπο, το έργο επιδιώκει να ενθαρρύνει την τεκμηριωμένη επιχειρηματολογία και την ανταλλαγή ιδεών και γνώσεων σχετικά με ζητήματα που αφορούν το κλίμα μεταξύ των σπουδαστών ΕΕΚ στους τομείς της Γεωργίας και της Μηχανικής, συμβάλλοντας έτσι στην ενίσχυση της συμμετοχής μεταξύ των μελών της κοινότητας αυτής στη δράση για το κλίμα.

Η παρούσα σύνθεση παρουσιάζει στη συνέχεια κάθε ενότητα του οδηγού σε πολύ συνοπτική μορφή.

1. Παιδαγωγικές προσεγγίσεις για τη χρήση της Δημόσιας Διαβούλευσης (ΔΔ) στο πλαίσιο της Πράσινης Συμφωνίας για μαθήματα ΕΕΚ

Η αποτελεσματική αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής είναι ένα απαιτητικό καθήκον, καθώς οι παγκόσμιες οικονομίες πρέπει να υιοθετήσουν νέες λύσεις και να εφαρμόσουν μετασχηματιστικές αλλαγές, προκειμένου να καταφέρουν να ελαχιστοποιήσουν τις επιπτώσεις της απορρύθμισης του κλίματος. Στο επίπεδο της ΕΕ, η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία, η οποία ψηφίστηκε στα τέλη του 2019, περιλαμβάνει μεταρρυθμίσεις και νέους στόχους που επηρεάζουν τους τομείς της Γεωργίας και της Ενέργειας, οι οποίοι τομείς είναι αυτοί που συμβάλλουν περισσότερο στην κλιματική αλλαγή.

Για να γίνουν αυτές οι πολιτικές πραγματικότητα, είναι θεμελιώδους σημασίας η ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, καθώς και της εκπαίδευσης για δεξιότητες βιωσιμότητας (βλ. GreenComp, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2022) στα προγράμματα σπουδών ΕΕΚ, διαμορφώνοντας έτσι οικολογικά συνειδητοποιημένους και ειδικευμένους μελλοντικούς πολίτες. Επιπλέον, δεδομένου ότι η δράση για το κλίμα συνεπάγεται επίσης δημόσιες συζητήσεις και διάλογο, οι οποίες αποτελούν πρακτικές που διαμορφώνουν πολιτικές στον τομέα αυτό, η ενσωμάτωση της δημόσιας διαβούλευσης στη δράση για το κλίμα στο πλαίσιο της ΕΕΚ θα ενισχύσει την κοινωνική συμμετοχή των σπουδαστών ΕΕΚ και την εμπλοκή τους σε δημοκρατικές διαδικασίες και πολιτικές.

2. Διαβουλευτική δημοκρατία: Εμπόδια και ευκαιρίες της υιοθέτησής της στον τομέα της ΕΕΚ

Κατά τις τελευταίες δεκαετίες, έχει παρατηρηθεί σε όλο τον κόσμο μια αύξηση των πρακτικών και των εκδηλώσεων της διαβουλευτικής δημοκρατίας, όπως για παράδειγμα οι συνελεύσεις των πολιτών και οι επιτροπές των πολιτών (ΟΟΣΑ, 2020). Η συμμετοχή σε αυτές τις διαδικασίες απαιτεί καλά ενημερωμένους πολίτες, ικανούς να σκέφτονται και να αξιολογούν κριτικά τις ιδέες και τις λύσεις που προωθούνται κατά τη διάρκεια της διαδικασίας της διαβούλευσης. Ο Παιδαγωγικός Οδηγός επισημαίνει ότι παρατηρείται μία έλλειψη πρακτικών και διαδικασιών διαβουλευτικής δημοκρατίας στα προγράμματα σπουδών ΕΕΚ, κι αυτό συμβαίνει λόγω δύο κύριων φραγμών.

Το πρώτο εμπόδιο αποτελούν τα τυποποιημένα και προσανατολισμένα στις δεξιότητες προγράμματα του τομέα, ενώ ένα άλλο εμπόδιο αποτελούν οι κοινωνικές προκαταλήψεις και οι δημόσιες αντιλήψεις όσον αφορά τους σπουδαστές ΕΕΚ και τον ρόλο τους στην κοινωνία. Παρά το αρνητικό αυτό υπόβαθρο, οι συγγραφείς του Οδηγού του έργου εντοπίζουν ευκαιρίες για την ενσωμάτωση της δημόσιας διαβούλευσης στην ΕΕΚ μέσω των υφιστάμενων μαθημάτων για την κλιματική αλλαγή και τη βιωσιμότητα, ενώ η κατάρτιση των εκπαιδευτών ΕΕΚ σχετικά με τον τρόπο υιοθέτησης της διαβούλευσης στα μαθήματά τους μπορεί να ενισχύσει περαιτέρω τη συμβολή του τομέα της ΕΕΚ στη δράση για το κλίμα.

3. Ριζοσπαστική δράση για το κλίμα: κατανόηση των κινήτρων, καταπολέμηση της ακρότητας

Η ανάληψη δράσης για το κλίμα απαιτεί την ύπαρξη μιας κοινής αντίληψης επ' αυτού του ζητήματος. Στο πλαίσιο αυτό, ο οδηγός αντιλαμβάνεται τη δράση για το κλίμα ως μια μορφή έκφρασης της συμμετοχής των πολιτών στα κοινά, η οποία αποσκοπεί στο να ασκήσει πίεση στους φορείς χάραξης πολιτικής να εγκρίνουν άμεσα συγκεκριμένα μέτρα για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Τα κίνητρα συμμετοχής των πολιτών στη δράση για το κλίμα ποικίλλουν, ιδίως μεταξύ των νέων, καθώς οι πρόσφατες μελέτες φέρνουν στο φως τις αναδυόμενες δυσχέρειες που συνδέονται με την κλιματική αλλαγή, όπως για παράδειγμα η ανησυχία της κοινής γνώμης για το κλίμα.

Για να απεικονίσει την ποικιλομορφία των κινήτρων που δραστηριοποιούνται σε ζητήματα για το κλίμα, ο οδηγός παρουσιάζει τρία από αυτά (Camp for Climate Action, Fridays For Future, Extinction Rebellion), ενώ αναφέρεται και στην οργάνωση Scientist Rebellion, με σκοπό να αναδείξει τη σημασία της συμμετοχής των εκπαιδευτικών και των δασκάλων στη δράση για το κλίμα. Τέλος, οι συγγραφείς του οδηγού επισημαίνουν την ανάγκη οι πολίτες και οι φορείς χάραξης πολιτικής να προχωρήσουν πέρα από τις αρνητικές αντιλήψεις για τα κινήματα για την κλιματική αλλαγή, και να επικεντρωθούν στα κίνητρα και τους λόγους οι οποίοι καθιστούν τους πολίτες πρόθυμους να συμμετάσχουν σε ριζοσπαστικές και πιο συμμετοχικές μορφές δράσης για το κλίμα.

4. Δημοκρατία στην πράξη: πώς μπορούν να υιοθετηθούν οι δημοκρατικές αρχές της επιχειρηματολογίας σε «φλέγοντα» θέματα ώστε να έχουν αντίκτυπο στον τομέα της ΕΕΚ

Ο τρόπος με τον οποίο η δημοκρατία και οι αρχές της διδάσκονται και μεταδίδονται στους μαθητές, επηρεάζει σε σημαντικό βαθμό την αντίληψή τους για τις δημοκρατικές διαδικασίες, ενώ παράλληλα διαμορφώνει το επίπεδο συμμετοχής τους στην κοινωνικοοικονομική και πολιτική ζωή των κοινοτήτων τους μελλοντικά.

Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο είναι απαραίτητο οι εκπαιδευτές ΕΕΚ να κατανοήσουν τί συνεπάγονται στην πράξη οι διαδικασίες διαβούλευσης. Σε αυτό το πλαίσιο, οι βασικές αρχές της διαβούλευσης - συμπερίληψη, ισότητα και κρίση - παρουσιάζονται μαζί με τρεις δημοκρατικές αρχές που συνοδεύουν τις πρακτικές διαβούλευσης των πολιτών, δηλαδή τον κανόνα της πλειοψηφίας, την ελευθερία του λόγου και την ίση εκπροσώπηση. Καθώς οι νέες πολιτικές για το κλίμα επιφέρουν αλλαγές στους τομείς της γεωργίας και της μηχανικής σε ολόκληρη την Ευρώπη, οι σπουδαστές ΕΕΚ θα πρέπει να συμμετέχουν σε διαβουλεύσεις για τα θέματα αυτά, κάτι το οποίο θα τους βοηθήσει να κατανοήσουν καλύτερα την αξία τους, καθώς και να συνεισφέρουν με τις ιδέες και τις λύσεις τους σε δημόσιες συζητήσεις και πολιτικές.

5. Πληροφορίες για τον τομέα της Γεωργίας στην ΕΕΚ

Η γεωργία ανέκαθεν υπήρξε μια θεμελιώδης δραστηριότητα, η οποία επέτρεπε στις ανθρώπινες κοινωνίες να αναπτυχθούν και να ευημερήσουν. Στον σύγχρονο κόσμο, η βιομηχανική γεωργία συμβάλλει σημαντικά στην κλιματική αλλαγή, καθιστώντας έτσι αναγκαία την επανεξέταση του τρόπου με τον οποίο εφαρμόζουμε τη γεωργία. Στην ενότητα αυτή, ο οδηγός εξετάζει τον αντίκτυπο της σύγχρονης γεωργίας στο περιβάλλον, ενώ επισημαίνει την ανάγκη δημιουργίας προγραμμάτων σπουδών ΕΕΚ στα οποία οι σπουδαστές θα συνειδητοποιήσουν τη σημασία του ζητήματος της κλιματικής αλλαγής και θα συμμετάσχουν σε διάλογο σχετικά με πιο βιώσιμες και φιλικές προς το περιβάλλον πρακτικές στη γεωργία.

6. Η Επιστήμη των Πολιτών στις σχολές ΕΕΚ ως γέφυρα μεταξύ της συμμετοχής των πολιτών στα κοινά, της διαβουλευτικής δημοκρατίας και της ενεργού μάθησης στα εκπαιδευτικά πλαίσια

Καθώς η εκπαιδευτική και μαθησιακή αξία της Επιστήμης των Πολιτών αναγνωρίζεται ολοένα και περισσότερο σε ολόκληρη την ΕΕ, είναι σημαντικό να θεωρηθεί ως ένα αποτελεσματικό εργαλείο, το οποίο μπορεί να ευαισθητοποιήσει τους σπουδαστές ΕΕΚ σχετικά με την κλιματική αλλαγή, ενώ μπορεί παράλληλα να

ενισχύσει τη συμμετοχή τους στη δράση για το κλίμα. Δεδομένου ότι η επιστήμη των πολιτών εξοικειώνει τους ανθρώπους με τη διαδικασία συλλογής και ανάλυσης δεδομένων, καθώς και τους βοηθά να αποκτήσουν γνώσεις σχετικά με περιβαλλοντικά θέματα, μπορεί να συνδυαστεί με πρακτικές διαβουλευτικής δημοκρατίας προκειμένου να εκδημοκρατιστεί η επιστήμη και να ενισχυθεί η εμπιστοσύνη των πολιτών στις δημοκρατικές αξίες. Με αυτόν τον τρόπο, τα προγράμματα σπουδών ΕΕΚ μπορούν να εμπλουτιστούν με πρακτικές της επιστήμης των πολιτών και της δημόσιας διαβούλευσης, δημιουργώντας έτσι τις απαραίτητες συνθήκες για την ανάπτυξη της διαβουλευτικής δημοκρατίας για τη δράση για το κλίμα μεταξύ των σπουδαστών ΕΕΚ.

Συμπεράσματα

Η παρούσα σύνθεση του παιδαγωγικού οδηγού GreenVETers είχε ως στόχο να παράσχει μια σύντομη επισκόπηση των ιδεών και των ζητημάτων τα οποία αναπτύχθηκαν και συζητήθηκαν στον οδηγό. Κατανοώντας την υφιστάμενη κατάσταση των πρακτικών περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και της δημόσιας διαβούλευσης στο πλαίσιο της ΕΕΚ σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ο οδηγός του έργου GreenVETers επιδιώκει να εντοπίσει τα εμπόδια και τις ευκαιρίες όσον αφορά την ενσωμάτωση της διαβουλευτικής δημοκρατίας για τη δράση για το κλίμα στα προγράμματα σπουδών της ΕΕΚ, προτείνοντας έτσι μια νέα προσέγγιση στο θέμα αυτό με βάση τη δημόσια διαβούλευση.

Καθώς οι νέοι συμμετέχουν ολοένα και περισσότερο στα κινήματα για την κλιματική αλλαγή, είναι ζωτικής σημασίας να κατανοηθούν καλύτερα τα κίνητρα που βρίσκονται πίσω από διάφορες μορφές δράσης για το κλίμα, καθώς και να αναζητηθούν καινοτόμοι τρόποι για τη συμμετοχή των νέων σε συζητήσεις και πολιτικές που σχετίζονται με το κλίμα. Τέλος, ο οδηγός προτείνει την υιοθέτηση της επιστήμης των πολιτών στα προγράμματα σπουδών ΕΕΚ ως ένα ενοποιητικό στοιχείο το οποίο μπορεί να ενισχύσει τη συμμετοχή των πολιτών στα κοινά, καθώς και την ενεργό και συνεργατική μάθηση μεταξύ των σπουδαστών ΕΕΚ.

Ευχαριστίες

Ο παρών Οδηγός καταρτίστηκε στο πλαίσιο του Δεύτερου Παραγόμενου του χρηματοδοτούμενου από την ΕΕ έργου GreenVETers, με τίτλο: «Παιδαγωγικός Οδηγός: Συμμετοχή των Πολιτών στα Κοινά και Διαβουλευτική Δημοκρατία για τη Δράση για το Κλίμα στις σχολές Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΕΕΚ)» (<https://greenveters.eu/>, Αριθμός έργου: 2021-2-NL01-KA220-VET-000048185). Οι συγγραφείς αυτού του οδηγού θα ήθελαν να ευχαριστήσουν όλους τους συνεργαζόμενους οργανισμούς που απαρτίζουν την κοινοπραξία του έργου GreenVETer για τη συμβολή τους στο στάδιο έρευνας και συγκέντρωσης πόρων για το έργο αυτό, καθώς και κατά τη διάρκεια της σύνταξης και αναθεώρησης του οδηγού. Επιπλέον, θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε την ομάδα CC-DEMOS του [Κέντρου Ικανοτήτων για τη Συμμετοχική και Διαβουλευτική Δημοκρατία](#) (Competence Centre on Participatory and Deliberative Democracy), και ειδικά τους διοργανωτές της εκδήλωσης κατάρτισης σχετικά με την Εμπλοκή των Πολιτών στα Κοινά για την ανταλλαγή πολύτιμων γνώσεων και πόρων αναφορικά με το θέμα αυτό.

Ακολουθήστε μας!

<https://greenveters.eu/>

<https://www.facebook.com/GreenVETers>

<https://www.instagram.com/greenveters/>

Το έργο GreenVETers υλοποιείται με τη χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι απόψεις και οι γνώμες που διατυπώνονται εκφράζουν αποκλειστικά τις απόψεις των συντακτών και δεν αντιπροσωπεύουν κατ' ανάγκη τις απόψεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή του Ευρωπαϊκού Εκτελεστικού Οργανισμού Εκπαίδευσης και Πολιτισμού (EACEA). Η Ευρωπαϊκή Ένωση και ο EACEA δεν μπορούν να θεωρηθούν υπεύθυνοι για τις εκφραζόμενες απόψεις.